

4.

TÖRÖKSZENTMIKLÓS ÓVODAI INTÉZMÉNY VEZETŐJÉTŐL

ELŐTERJESZTÉS

A Képviselő-testület 2019. február 28. napján tartandó rendes **nyilvános** ülésére

Előterjesztő megnevezése:	Kolozsvári Andrea intézményvezető
Iktatószám:	TM/1028-23/2019.
Tárgy:	Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény Pedagógiai Programjának módosítása
Döntéshozatal:	egyszerű többség
Előterjesztés jellege:	<u>Határozat-tervezet</u>
Melléklet:	• 1 db határozat tervezet • 1 db Pedagógiai Program •
Készítette:	Kolozsvári Andrea intézményvezető
Véleményezésre megküldve:	A Képviselő-testület Oktatási és Kulturális bizottsága részére
Törvényességi véleményezésre bemutatva:	2019.02.20.

Tisztelt Képviselő-testület!

A Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény Pedagógiai Programjának részeként, elkészült a Tulipánkert székhelyóvodában működő, ép értelmű, autizmussal élő gyermekek részben integrált csoportjának sajátos nevelési gyakorlatát magába foglaló szakmai programja.

A köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv. (továbbiakban: Nkt.) 26. § (1) bekezdésének értelmében „a nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra, a működtetőre többletkötelezettség hárul, a fenntartó, a működtető egyetértése szükséges.”

A Pedagógiai Program tervezett módosításai a fenntartóra többletköltséget rónak, amelyeket az intézmény a költségvetésében szerepeltet. Ezen költségek többnyire a fejlesztő eszközök folyamatos beszerzését jelentik.

Tisztelt Képviselő-testület!

Kérem az előterjesztés megtárgyalását és az alábbi határozati javaslat elfogadását mellékleteivel együtt.

Törökszentmiklós, 2019. február 20.

Kolozsvári Andrea s.k.
intézményvezető

___/2019. (___) Kt.

H a t á r o z a t

Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény Pedagógiai Programjának elfogadása

Törökszentmiklós Városi Önkormányzat Képviselő-testülete a határozat mellékletét képező, Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény Pedagógiai Programjának kiegészítését jelentő, **a Tulipánkert székhelyóvodában működő, ép értelmű, autizmussal élő gyermekek részben integrált csoportjának sajátos nevelési gyakorlatát magába foglaló szakmai programját** megismerte és azt elfogadja.

Felelős: Markót Imre polgármester
Kolozsvári Andrea intézményvezető
Határidő: Folyamatosan

Erről értesülnek:

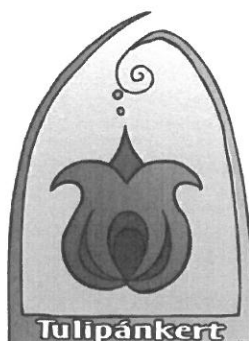
1. Törökszentmiklós Város polgármestere
2. Törökszentmiklós Város jegyzője
3. MÁK JNSZ Megyei Igazgatósága
4. JNSZ Megyei Kormányhivatal
5. Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény intézményvezetője
6. Irattár

TULIPÁNKERT SZÉKHELYÓVODA

NEVELÉSI GYAKORLATA AZ ÉP ÉRTELMŰ, AUTIZMUSSAL

ÉLŐ GYERMEKEK RÉSZBEN INTEGRÁLT ÓVODAI

CSOPORTJÁBAN

Készítette:

Kolozsvári Andrea intézményvezető
Horváth Julianna intézményvezető-helyettes

Közreműködött :
Nagyné Zolnai Gabriella
gyógypedagógus

Takács Edina
óvodapedagógus-gyógypedagógus

Kiss Orsolya
gyógypedagógus

Az autizmussal élő gyermekek óvodai nevelésének alapelvei megegyeznek az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának alapelveivel és kiegészülnek a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének vonatkozó irányelveivel.

Nevelőmunkánkat, a Törökszentmiklósi Óvodai Intézmény pedagógiai programjában meghatározottak figyelembevételével végezzük.

A TULIPÁNKERT SZÉKHELYÓVODA RÉSZBEN INTEGRÁLT ÓVODAI CSOPORTJÁNAK NEVELÉSI GYAKORLATA

Készült az alábbi programok felhasználásával:

- *Modellprogram az autizmussal élő gyerekek óvodai integrációjának elősegítéséhez (Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest 2011.)*
- *Óvodai program autizmussal élő gyermekeket nevelő óvodák számára (Autizmus Alapítvány 2007.)*

Mottónk:

„Isten minden kis tücskének akad hely a kórusban. Némelyik hangja mély, a másiké magas. Megint másik hangosan ciripel a telefondróton, és aki csak tapsolni tud, olyan is akad.”

- Margaret Martle -

Bevezető:

A Törökszentmiklósi Óvodai Intézményben, Törökszentmiklós Városi Önkormányzat Képviselő-testületének döntése alapján, a 2017/2018-as nevelési évtől kezdődően látjuk el az ép értelmű, autizmussal élő gyermekek integrált és részben integrált nevelését.

Az ép értelmű, autizmussal élő gyermekek integrált nevelése 24 óvodai csoportban, míg részben integrált nevelésük egy óvodai csoportban zajlik, kizárólag azon gyermekek számára, akiknek valóban a részben integrált ellátási forma a legmegfelelőbb, leghatékonyabb.

Részben integrált óvodai csoportunk a Tulipánkert Székhelyóvodában került kialakításra, az idevonatkozó jogszabályok figyelembevételével, az intézmény alapító okiratának módosításával, köszönhetően az ide tartozó többségi nevelői és szülői közösség befogadó attitűdjének. A csoportba felvehető vegyes életkorú gyermekek száma, maximum 6 fő.

A részleges integráció során az ép értelmű, autizmussal élő gyermekek a többségi óvodán belül működő speciális csoportba járnak és egyéni fejlettségük, alkalmazkodó képességük alapján vesznek részt a többségi csoportok bizonyos tevékenységeiben, programjain.

Nevelésfilozófiánk:

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együtt- vagy a részben együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Jövőképünk:	<i>Az egyéni képességek, a fejlettségi szint maximumának elérése mellett, a legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.</i>
Személyi feltételek:	▪ 1 fő óvodapedagógus-gyógypedagógus (tanulásban akadályozottak pedagógiája), elvárás: képzettség autista szakirányban ▪ 1 fő gyógypedagógus (értelmileg akadályozottak - tanulásban akadályozottak pedagógiája) elvárás: magas képzettség autista szakirányban ▪ 1 fő dajka elvárás: képzettség az autizmus területén ▪ lehetőség szerint zeneterapeuta bevonása ▪ lehetőség szerint önkéntes segítők bevonása (pszichológus vagy gyógypedagógus hallgatók)
Pedagógusképünk:	▪ Speciálisan képzett, aki megfelelő elméleti felkészültséggel rendelkezik az autizmussal, mint átható fejlődési zavarral, és a lehetséges speciális pedagógiai és kognitív viselkedés terápiás beavatkozásokkal kapcsolatban. ▪ Gyakorlati tapasztalata van a fejlesztés során használatos speciális megközelítések, módszerek, eszközök alkalmazásának tekintetében. ▪ A család elképzeléseivel összhangban, a gyermek aktuális állapotát és szükségleteit figyelembe véve tervezi meg a pedagógiai célokat, törekszik a szülővel, történő folyamatos együttműködésre. ▪ Nyugodt, határozott, következetes, visszafogott nevelői stílust képvisel, viselkedése leegyszerűsített, az általa támasztott elvárások egyértelműek és következetesek. ▪ A székhelyóvoda minden munkatársa, a többségi csoportokban dolgozó óvodapedagógusok, és a pedagógiai munkát segítők is, a speciális megsegítést igénylő gyermekek ellátásáról, neveléséről az autizmussal élő gyerekekkel való kommunikációról, együttműködésről elemi ismeretekkel rendelkeznek.
Tárgyi feltételek:	<u>Helyiségek:</u> ▪ kisméretű óvodai csoportszoba (27 m²) - berendezése hasonló a hagyományos óvodai csoportszobákhoz (asztalok, székek, terítős asztal, étkező asztal) - különböző tevékenységekhez jól elkülöníthető terek ▪ ábrázolás: ábrázoló eszközök zártan és nyitottan tárolva, festő póló, vízhatlan terítő, gyermek galéria, az elkészült alkotásoknak ▪ konstruálás: szőnyeg, építőjátékok ▪ „babakonyha”: mindennapi élethez szükséges kisméretű valódi eszközök ▪ pihenősarok: szivacsok, párnák, takarók ▪ nyitott és zárt játéktároló polcok, szekrények ▪ csoportszobából nyíló fejlesztő szoba (vásárolt, és a pedagógus által készített egyéni fejlesztés eszközei) ▪ akadálymentes gyermekmosdó (mosdók, WC-k válaszfallal, fali tükrök, törölköző tartó, fésűtartó, fogmosópohár tartó, faliszekrény)

	▪ pelenkázó mosdó - pelenkázó, ill. gyermekfürdető áll rendelkezésre a még nem szobatiszta gyermekek rendbetételéhez ▪ gyermeköltöző ▪ felnőtt mosdó ▪ felnőtt öltöző <u>Udvar:</u> ▪ közös udvar a többségi csoportokkal (mozgásfejlesztő játékok) ▪ részlegesen fedett saját udvarrész (kialakítása folyamatban van) <u>Eszközök:</u> ▪ Adekvát játékhasználat segítése - építőkockák - hangot adó játékok (zenélő csecsemőjátékok) - vizuális élményt nyújtó játékok (forgók, bűgöcsigák, lejtők, golyópályák) - egyszerű ok-okozati alapon működtethető játékok - kirakók, puzzle ▪ A gyermekek együttjátzását segítő játékok - társasjátékok ▪ Szimbolikus játék tanulására alkalmas játékok - konyhai eszközök, szerszámok, orvosi kellékek, fodrász kellékek, miniatűr ember- és állatfigurák ▪ Vizuális tevékenységekhez szükséges eszközök (színes ceruzák, festékek, kréták, gyöngyök, gyurmák, ollók, stb.) ▪ Montessori, Ayres terápiás eszközök ▪ Mozgásfejlesztő eszközök
Protetikus környezet:	Az autizmus olyan fejlődési zavar, mely súlyosan akadályozza a tárgyi és szociális környezetmegértését, a célszerű, adaptív viselkedés fejlődését. A károsodás következménye, hogy az autizmusban érintett gyermekek számára a szociálispartnerek által nyújtott nyelvi információk nem adnak elegendő támpontot viselkedésük megszervezéséhez. A nyelvi instrukciók, a társadalmi elvárásokra, szabályokra való hivatkozás rendszerint nem vezet eredményre. Számos autizmussal élő gyermek küzd szervezési problémákkal (nem tudják, hol kell lenniük, mit kellene tenniük, hogyan játszhatnak egy eszközzel stb.), és a receptív nyelvi nehézségek miatt sokszor nem értik a közléseket. Szociális- kapcsolatteremtési nehézségeik miatt gyakran kerülnek a társas helyzeteket. Az autizmussal élő gyermekek környezetüket sokszor kaotikusnak látják, érzékelik. Számukra az emberek viselkedése kiszámíthatatlan, a környezet változásai nehezen követhetőek. Éppen ezért sokszor tanúsítanak ellenállást a változásokkal szemben. Mivel az autizmus spektrum zavar leginkább a kommunikációs és szociális képességek sérülését jelenti, ezért számukra sokkal könnyebben feldolgozhatók a látható, konkrét, térben és időben állandó információk, mint a szóbeli közlések, ezért esetükben az élő nyelv és a szociális közvetítés

helyettesítendő és kiegészítendő egyénre szabott **vizuális környezeti támpontokkal**.

A vizuális környezeti támpontokat összefoglalóan **protetikus** környezetnek nevezzük. A környezet adaptálásának célja a tájékozatlanság, bizonytalanság, az újtól, ismeretlen eseménytől való szorongás csökkentése, és a frusztrációból következő inadaptív viselkedések megelőzése.

A **protetikus** környezet elemei:

▪ **A tér strukturálása**

- A környezet biztonságos, a gyermekek testi épségét veszélyeztető eszközök és anyagok megfelelő tárolása, elhelyezése megfelelő, szökés, elkóborlás megelőzése miatt a tér zárhatóvá tétele (kulcs, kallantyú).
- Az alapvető tevékenységek helye, jól láthatóan jelölt. (pihenés, étkezés, játék, stb.)
- Az önálló tevékenykedésre szánt terület csendes, ingerszegény.
- A szabadidős terület a kijárattól távol esik, világosan jelölt területi határokkal, általunk jól átlátható. Csak olyan játékeszköz található a polcokon, amit tudnak használni a gyermekek.
- Fáradékony, szenzorosan érzékeny gyerekek pihenőkuckó került kialakításra.
- Az étkezés helye egyértelműen jelölt és kialakított a gyermekek számára.
- A mosdó közel van a csoportszobához.

▪ **Tér-idő struktúra – Napirend**

- A térstruktúra a tevékenységek megfelelő térhez kapcsolását jelenti, míg az időstruktúra a tevékenységek sorrendiségének kialakítása. Ezek összekapcsolása a napirend.
- A napirend alkalmazása során, mindig csak a gyermek számára átlátható szakaszt jelezzük előre.

Ennek fokozatai:

- csak a soron következő, aktuális tevékenységet jelezzük
- a soron következő két aktivitást jelezzük
- napszakot, fél napot jelezzünk
- az egész napot jelezzünk
- a heti beosztást jelezzünk
- A napirend vizuális információ-hordozó, a környezet kommunikációja a gyermek felé, mely a tevékenységek helyét és sorrendjét jelzi.
- A napirend egyénre szabott, használata nem elhagyható.
- Alkalmazása kezdetben rugalmatlan, a környezet alkalmazkodik a gyermek szokásaihoz, kedvelt tevékenységeihez. A tevékenységeket gyakran váltjuk, hogy a gyermekek minél hamarabb megtanulják a tevékenységet a megfelelő térhez kötni, és a napirendet használni.

Napirend = Sajátos szimbólumhasználat segítségével összeállított, egyéni részletességű „naptár” (képek vagy fotók)

Az egyéni napirend elkészítése előtti feladat:

- Annak felmérése, hogy milyen szimbólumokat, jeleket ért meg legbiztosabban a gyermek.

Az egyéni napirend jellemzői:

- jól követhetőek a nap eseményei
- előre jelezhetőek a változások
- konkrétumokkal lehet megtölteni (pl.: mivel lehet játszani)
- a gyermek látja, hogy mit vár el tőle a környezete (pl. kézmosás)
- aktívabban tud részt venni a foglalkozásokon
- hamarabb túllendül a kevésbé kedvelt tevékenységeken, ha látható, hogy utána kedvelt dolog következik
- választ kaphat olyan kérdésekre, melyek kommunikációs sérülése miatt nem tud megkérdezni (pl.: melyik többségi csoportba megy délelőtt)
- átláthatóbbá válnak számára különböző cselekvéssorozatok (pl.: kézmosás-ebéd-fogmosás-öltözés-hazamenetel)

Az egyéni napirend formai követelményei:

- Képei egymás alá rendezettek, a gyermek számára is mozgathatóak, átrendezhetőek.
- A tevékenység helyszínére elvihető, ott a tevékenység hívóképéhez illeszthető ellenőrzésképpen vagy ott egy tároló dobozba helyezhető, majd a tevékenység végeztével visszarakható eredeti helyére.

Az egyéni napirend helye lehet:

- fix (falon rögzített)
- mobil (hordozható album)

Napirend

- **7.30 – 8.00.** Megérkezés, köszöntés, személyes percek, testápolási teendők / ezzel párhuzamosan: játék a csoportszobában, vagy a szabadban
- **8.00 – 9.00.** Csoportos és egyéni fejlesztések/szabadjáték
- **9.00 – 9.10.** Testápolási teendők
- **9.10 – 9.30.** Tízórai
- **9.30 – 10.30.** Játékba integrált tevékenységek

- A többségi csoportokban zajló meghatározott tevékenységekben való részvételt, a pedagógusok, minden esetben felajánlják az autizmussal élő gyerekeknek, az azokban való részvétel és időtartam a gyermekek mindenkori igényétől és szociális állapotától függ. A tevékenységben való részvétel végét jel, szimbólum jelzi. Az idő múlása többféleképpen jelezhető, pl.: elfogynak a játék darabjai, lehet homokóra, csörgőóra és zene is.

**Játékba integrált
tevékenységek:**

többségi
csoportokban

saját, részben integrált
csoportban

Környezet tevékeny megismerése		x
Verselés, mesélés	x	x
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	x	x
Ének, énekes, játékok, zenehallgatás		x
Mozgás		x

➤ **10.30 – 11.00.** Mindennapos mozgásos tevékenység/ ezekkel párhuzamosan zajlanak az egyéni fejlesztések

➤ **11.30 – 11.50.** Séta, szabad játéktevékenység az udvaron

Szabad játék az udvaron	a többségi csoportokkal együtt	x
	saját udvarrészen	x

➤ **11.50 – 12.00.** Testápolási teendők

➤ **12.00 – 12.30.** Ebéd

➤ **12.30 – 12.45.** Testápolási teendők

➤ **12.45 – 13.00.** Búcsúzás, hazabocsájtás

▪ **Munka- vagy tevékenységszervezés**

Foglalkoztatási formák:

- egyéni
- páros
- kiscsoportos

▪ **Munkarend- Hetirend**

HÉTFŐ	Külső világ tevékeny megismerése Mesélés, verselés	EGYÉNI FEJLESZTÉS/ÓRA I./ 8.00- 8.30 II./ 8.30-9.00 III./ 9.30- 10.00 IV./ 10.00- 10.30 V./ 10.30- 11.00
KEDD	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Mesélés, verselés	
SZERDA	Ének- zene, Zene-mozgás, Mesélés, verselés	
CSÜTÖRTÖK	Mozgás Mesélés, verselés	
PÉNTEK	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Mesélés, verselés	

Óvodaképünk:

Az óvoda előkertje, bejárata

- Az óvoda bejáratánál megjelenik az óvoda emblémája, és a 100 éves évfordulóról megemlékező márványtábla.
- Az udvaron fellelhetőek az óvoda sajátosságait tükröző hagyományörző elemek: faragott fatáblán az óvoda neve, díszkút, népi motívumok
- Az épület ablakait az évszaknak, vagy az aktuális jeles napnak megfelelő dekorációk díszítik

Öltöző:

- Információs tábla a szülők tájékoztatására az alábbi információkkal:
 - aktuális programok, tudnivalók

	- csoport névsora - a pedagógusok és a dajka neve - csoport hetirendje, és napirendje ▪ Az öltözőszekrények személyességet tükröznek - minden gyermek polcán megtalálható jele, neve, fényképe - egészségmegőrzés érdekében az öltöző szekrények előtt szőnyeg található - a gyermekek szemmagasságában, jól láthatóan megtalálható az öltözés és a vetkőzés folyamatábrája <u>Gyermek mosdó:</u> ▪ A mosdó, ill. WC-használatot segítő folyamatábrák – PECS kártyák - a gyermekek szemmagasságában jól láthatóan kerültek elhelyezésre. ▪ A mosdók fölött, a felnőttek által elérhető magasságban, a gyermekek tisztálkodási és egészségügyi felszerelésének tárolására szekrény került elhelyezésre. ▪ A törölközők számára jellel ellátott törölközőtartó áll rendelkezésre. <u>Csoportszoba:</u> ▪ A csoportszobát funkcióterekre osztjuk, minden funkcióter rendelkezik saját szimbólumrendszerrel, mely segíti a gyermekek tájékozódását, az eszközök rendben tartását. <u>Játék</u> ▪ A tároló polcokon megtalálhatók a játékok helyét, rendjét jelölő fényképek. <u>Verselés, mesélés</u> ▪ A mese-tér a csoportszoba játszó szőnyege. ▪ A mesetérben, megfelelő számban, mesepárnák állnak a gyermekek rendelkezésre. ▪ A mese-térben találhatóak a meséhez kapcsolódó hívóképek, és a funkcióter szimbólum képe is. ▪ A mesék megjelenítéséhez kapcsolódó bábok, szemléltető eszközök a gyerekek számára elérhetőek. <u>Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka</u> ▪ Az eszközök egymással harmonizáló, egységes tároló dobozban vannak elhelyezve. ▪ Az ábrázoló eszközök rendjét, a polcokra kihelyezett, eszközökről készült fotók jelzik. ▪ Néhány eszközt zárt helyen tárolunk, hogy a gyermeknek el kelljen kérniük, ezzel is kommunikációra ösztönözzük őket. ▪ Minden gyermeknek van saját dossziéja, saját alkotásai számára. <u>A külső világ megismerése</u> ▪ A csoportszoba egy szabad falfelületén megjelenik a környezeti nevelés tere is.
--	---

	▪ <i>Falon naptár, illetve alatta a gyermekek számára elérhető magasságban évszak- és hónapkör található.</i> ▪ <i>A körábrán fellelhetőek a gyermekek nevével, fényképeivel és jeleikkel ellátott kártyáik, a születési hónapoknak megfelelően.</i> <u>Pihenősarok - „Kuckó”</u> ▪ <i>A csoportszobában a gyermekek számára pihenősarok áll rendelkezésre, mely a gyermekek elcsendesülését, elvonulását, regenerálódását segíti (párnák, puha takaró, babzsák fotel)</i> <u>Étkezés</u> ▪ <i>A csoportszobában van „terítős asztal” az étkezésekhez használt edényeknek és az ételeknek.</i> ▪ <i>A terítős asztal rendje, és a terítés folyamatábrái a terítős asztal fölött, a gyermek szemmagasságának megfelelően jól láthatóan vannak elhelyezve.</i>
Általános céljaink:	▪ <i>A gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a gyermeki személyiség minél teljesebb kibontakoztatása.</i> ▪ <i>A gyermekek egészséges életmódra szoktatása, az egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.</i>
Speciális céljaink:	▪ <i>Az egyéni képességek, fejlettségi szint mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.</i> ▪ <i>Az elmaradó készségek kompenzációs fejlesztése, kialakulatlan készségek rehabilitációja, egyéb fejlődési elmaradás, másodlagos problémák kezelése mindennapi gyakorlati készségek speciális módszerek segítségével való tanítása.</i> ▪ <i>A típusosan egyenetlen képességstruktúrán belül elsődleges cél az elmaradt területek fejlesztése az átlagos vagy kiemelkedő képességek gondozása mellett.</i>
Az autizmussal élő gyermekek óvodai nevelésének céljaink:	▪ <i>Az elemi adaptív viselkedések tanítása:</i> - <i>a szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése</i> - <i>az autizmusból és a társuló fogyatékosságból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása</i> - <i>a sztereotip, szociálisan nem megfelelő viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója</i> - <i>a fogyatékosság specifikus, protetikusan, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokás rendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.</i> ▪ <i>Az autizmussal élő gyermekek teljes óvodai integrációjára való felkészítés</i>
Sajátos feladataink:	▪ <i>Kommunikáció és szociális viselkedés alakítása</i> ▪ <i>Fejlődési funkció elmaradások, korai elemi készségek, fejlesztése</i> ▪ <i>Korai kognitív funkciók, fejlesztése</i> ▪ <i>Viselkedéskérdések kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása</i> ▪ <i>A gyermekekkel kapcsolatos gondozási feladatok ellátása</i>

Általános módszertani alapelveink:	▪ Az óvodai fejlesztés minden esetben formális és informális felméréseken alapuló, egyéni fejlesztési terv alapján történik. E felmérések fókuszában a szociális adaptáció színvonala, a spontán kommunikációs szint, és a kognitív képességek állnak. Az egyes képességterületek fejlesztése közvetlenül a felmért meglévő és kialakulófélben lévő készségek azonosításán alapszik. ▪ A felmérés során azonosított, már meglévő készségek alapot jelentenek a további készségek kialakításához, így azok használatát folyamatosan el kell várni (különben elveszhetnek). ▪ Az idő, az élethelyzetek, a tevékenységek gondos, pontos, a gyermek által jól átlátható strukturálása elengedhetetlen Az óvodai környezet protetikusan (segítő) környezetté alakítása és az ehhez kapcsolódó vizuális eszköztár megteremtése (az időbeli és térbeli tájékozódás, vizuális struktúra létrehozása) integrált óvodai környezetben is. ▪ Az egyes gyermeknek megfelelő, egyéni motivációs rendszer létrehozása szükséges. ▪ Augmentatív, vizuálisan segített kommunikációs rendszer a speciális környezeten belül a személyek között, beleértve a gyermek felé irányuló minden kommunikációt. ▪ A gyermek felé irányuló kommunikációnak mindenkor igazodnia kell a gyermek mentális korához, beszédértésének valódi szintjéhez és autisztikus nehézségeihez: mennyiségében, tartalmában, időzítésében, szóhasználatában, nyelvi komplexitásában, változatosságában, metakommunikációjában. ▪ A szociális fogyatékossággal összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információk átadására a gyermek szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól mindinkább független módszereket: pl. vizualizált instrukció, folyamatábra, számítógépes oktatás stb. ▪ A fejlesztésben és a viselkedésszabályok kezelésében alapvető a kognitívviselkedés terápiás módszerek alkalmazása. ▪ Az általánosítás nehézsége miatt törekedni kell arra, hogy az új ismereteket valós élethelyzetekben sajátítsa el a gyermek, és a már megtanult ismereteket minél több helyzetben megtanulja alkalmazni. ▪ A szimbolikus gondolkodás sérülése miatt a gyermekek fejlesztése során a játéktárgyak használata helyett törekedni kell a valós, a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazására, illetve a játéktárgyak használatát tanítani kell. ▪ Az óvodai fejlesztés során a sérülés-specifikus szociális, kommunikációs és kognitív fejlesztés áthatja az óvodában eltöltött idő minden percét.
Óvodai élet megszervezése	▪ A csoportba kerülés feltételei, menete - a gyermek óvodaköteles korú - az autizmus spektrum zavar diagnózis megléte - előny, ha a gyermek csoportba kerülése előtt korai fejlesztésben részesült ▪ Felkészülés a gyermekek fogadására

	- családlátogatás - minden gyermeket előre elkészített vizuális segítséggel várunk ▪ A gyermekek befogadása, beszoktatása - fokozatos befogadás, beszoktatás, ahol az első időkben a szülők bent tartózkodhatnak a csoportban - a gyermekek első alkalommal 1,5-2 órát töltenek a csoportban, később növeljük ezt az időtartamot, ill. a szülők rövid időre távoznak a csoportból - a folyamatban igazodunk a gyermek egyéni szükségleteihez ▪ Csoportunkba 7.30.-13.00 óráig fogadjuk a gyerekeket. Ebben az időszakban egy gyógypedagógus, ill. egy óvodapedagógus (gyógypedagógus végzettséggel), és egy dajka végzi a gyermekek fejlesztését, nevelését, gondozását.
Egészséges életmódra neveléscélja:	▪ Önkiszolgálási készségek tudatos kialakítása és gyakoroltatása a lehető legnagyobb mértékű önállóság kialakítása az önkiszolgálási és önellátási helyzetekben.
Sajátos feladataink:	▪ Szobatisztaság alakítása (a pelenka elhagyása, a gyermek ruházatának tisztántartása) - a gyermek tanulja meg a WC használat kezdeményezését, a szükséglet jelzését a környezete felé - sajátítsa el a WC önálló használatának minden egyes mozzanatát, az önálló vetkőzéssel és öltözéssel együtt - az elért eredmények azonnali és következetes értékelése, jutalmazása Tárgyi feltétel: - kommunikációs eszközök (PECS kártyák) ▪ Étkezés - helyes asztali viselkedési tanulása - alapvető étkezési szabályok megtanulása (asztalnál ülés, saját tányérból evés, evőeszköz, szalvéta, pohár használata) - étkezési problémák fokozatos oldása, alakítása (szélsőséges válogatás) - csoportkohézió erősítése - kommunikáció tanítása: kérés, választás - önkiszolgálás tanítása Tárgyi feltétel: - terítés menetét segítő folyamatábra - tányérok, evőeszközök elhelyezését segítő alátét - alternatív kommunikációhoz szükséges képek, tárgyak, fotók ▪ Öltözés - a lehető legönállóbb öltözködés megtanulása - ruhadarabok nevének megtanulása - ruhadarabok rendeltetésszerű használatának megtanulása - kommunikáció tanítása

	<i>Tárgyi feltétel:</i> - folyamatábra - kommunikációs képek(PECS kártyák) ▪ Tisztálkodás - mosdóhasználat, fogmosás - WC-használat <i>Tárgyi feltétel:</i> - fogmosás, kézmosás, WC-használat menetét segítő folyamatábrák - a szükséglet jelzésére szolgáló tárgyjel vagy képjel (PECS kártyák) ▪ Munka jellegű tevékenységek - játékok elpakolása - egyszerű naposi teendők <i>Tárgyi feltétel:</i> - játékok helyét jelölő ábrák - folyamatábrák
Érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés (szociális készségek)	▪ Elsődleges fontosságú speciális pedagógiai cél a gyermek képességszintjének megfelelő szociális viselkedés, illetve az ezt megalapozó elemi készségek fejlesztése, tanítása. ▪ A szociális fejlesztés áthatja az óvodai fejlesztés egészét, mindenterületen megjelenik, hol célként, hol feladatként, hol feltételként.
Sajátos feladataink:	▪ A taníthatóságot megalapozó szociális készségek fejlesztése - Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása. - A pedagógus segítségének elfogadása. - A csoport-élet elemi viselkedési szabályainak, szokásrendszerének elfogadása. - Az utánzási készség fejlesztése ▪ Önmagáról való tudás tanítása - Személyi adatok tanítása. - Saját külső tulajdonságainak tanítása. - Elemi élménymegosztás tanítása. - A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása. ▪ Kapcsolatteremtés és fenntartás - A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése. - Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása. - Egyszerű szociális rutinok megtanítása. - Az információcsere szabályainak tanítása. - Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása. - Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.
A fejlesztés keretei:	▪ egyéni helyzetben ▪ előre megtervezett többszemélyes helyzetben

	▪ teljes csoportban
Sajátos módszerek:	▪ Babzsák” fejlesztő program ▪ Én-könyv ▪ Útlevél ▪ Napló ▪ Zenei interakció
Viselkedés alakítása:	Az autizmussal élő gyermekek gyakran tanúsítanak olyan viselkedéseket, melyek környezetük számára érthetetlenek, zavaróak, elfogadhatatlanok. A nem-kíváncsi viselkedések hátterében gyakran szenzoros érzékenység, a szociális kontextus, a viselkedéssel kapcsolatos elvárások hiányos megértése, vagy éppen kommunikációs nehézségek állnak (Pl.:prekommunikatív viselkedések, melyekkel a gyermek inadaptív módon, pl. visítással kommunikál) Szokványos magyarázatok helyett előítélet-mentes, objektív megfigyelésekre van szükségünk, melyek pontosan leírják a viselkedést, annak kontextusát, közvetlen előzményeit és következményeit. A viselkedés pontos és szisztematikus megfigyelése rendszerint segít a háttérben rejlő okok megértésében Sajátos módszer: - Megfigyeléseinkről feljegyzések készítése A problémás viselkedések kezelése: - A kívánt viselkedés szisztematikus jutalmazása - Alternatív viselkedés tanítása (pl. új kommunikációs viselkedés tanítása: a gyermek megtanul rámutatni a kívánt tárgyra ahelyett, hogy sikítással jelezne kíváncsiságát) - A problémás viselkedéssel nem összeegyeztethető viselkedés tanítása. - A nem kívánt viselkedés figyelmen kívül hagyása. - Kétszemélyes tanítási helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása. - Csoportba való beilleszkedés kialakítása. - Óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.
Anyanyelvi nevelés (kommunikáció):	▪ Az egész nap folyamán való kommunikáció gyakorlása (tudatosan tervezetten). ▪ A gyerekek tanuljanak meg minél több emberhez alkalmazkodni, sajátítsanak el elemi viselkedési szabályokat, amelyek elengedhetetlenek a közösségi létezéshez.
Sajátos feladataink:	▪ A hiányzó beszéd pótlására vagy az alakulóban lévő beszéd kiegészítésére alternatív, augmentatív kommunikáció használata. ▪ Beszélgetési készség fejlesztése (pl. hogyan kell egy beszélgetést elkezdeni, abba bekapcsolódni, azt fenntartani, abból kiszállni, azt befejezni). ▪ A nem verbális készségek használatának gyakorlása (pl. milyen a megfelelő testtartás, mekkora a megfelelő távolság a beszélgető partnerek között, mekkora a megfelelő hangerő, milyen legyen a

	hangszín, mit fejez ki az emberek mimikája, mit jelentenek a gesztusok stb.). ▪ Valamennyi kommunikációs funkció tanítása. (hogyan lehet megfelelően kérni, figyelmet felhívni, elutasítani, információt kérni, mikor illendő megjegyzést tenni, melyek a megfelelő szociális rutinok) ▪ A fizikális kapcsolódások elfogadása, elfogadtatása, a kontaktusok sokféleségével történő ismerkedés (simítás, ölelés, fésülés, öltöztetés, mosdatás stb.)
Értelmi fejlesztés és nevelés:	Az autizmussal élő gyermekek esetében nem, vagy csak korlátozottan lehet építeni a spontán tanulási folyamatokra. Az esetek nagy részében irányított tanításra van szükség, mert érdeklődésük szűk körű, utánzási képességeik sérültek, gyakoriak a percepció nehézségek. Az autizmussal élő gyermekek esetében a megszerzett tapasztalatok többsége széteső, töredékes, nem szerveződik jelentéstartó egésszé. Gyakran nem, vagy rosszul vonnak le oksági következtetéseket, nehézségeik vannak az általánosításban.
Sajátos céljaink:	▪ A gyermek tapasztalatokhoz juttatása, a percepció és a gondolkodás integrálása, adaptív viselkedési és munkavégzési formák elsajátíttatása, a gyermeket körülvevő természeti és társadalmi környezet cselekvésbe ágyazott megismertetése. ▪ A tanulás hatására jönnek létre pozitív változások a megismerő tevékenységekben, a kommunikációban, a szociális kapcsolatok szervezésében, ezáltal az egész személyiség fejlődésében. ▪ A legkorábbi időponttól kezdve szem előtt kell tartanunk a leghosszabb távú fejlesztési célt, a gyermek környezetébe, illetve a társadalomba való későbbi beilleszkedésének segítségét
A tanulás keretei/ tanulási és munkahelyzetek:	• irányított • szervezett
Sajátos módszerek:	▪ Bemutató, modell nyújtása ▪ Árnyékolás ▪ Láncolás ▪ Formázás ▪ Prompt alkalmazása (vizuális, verbális, fizikális)
Az óvodai tevékenységekben megjelenő sajátosságok:	<u>Játék:</u> Az autizmussal élő gyermekek játéka tipikusan fejlődő társaik képzeletgazdag és szociális természetű játékától alapvetően eltér. Legszenvedelmesebb, hogy a játék rugalmas minősége nincs jelen, illetve, hogy a szimbolikus tettetés és a szociális bevonódás hiányzik a játéktevékenységeikből. Ha saját magukra vannak utalva, általában merev és ismétlődő (perszeveratív) játék-rutinokkal kötik le magukat. Ha már kialakult egy-egy játék, sok autizmussal élő gyermek merev ellenállást tanúsít játék-rutinja megzavarásával szemben. Az autizmussal élő gyermekek nagyobb százalékban foglalatostkodnak manipulatív játékokkal, és kevésbé tisztán megkülönböztethető, tárgyakat

	is alkalmazó kombinált játéktevékenységekkel. Éppen ezért a gyakorló, didaktikus és konstrukciós játékok gyakran alkalmasak arra, hogy sikerélményhez juttassuk a gyermeket. Az autizmussal élő gyermekek gyakran tapasztalnak nehézségeket a kortársakkal való kölcsönös játéktevékenységekbe való bekapcsolódás terén. Egyes gyermekek elkerülik a kortárs interakciókat, mások passzívan tűrik az irányítást, megint mások aktívan közelednek társaikhoz játék céljából, azonban ezt (furcsa) szokatlan módon teszik. A szociális megértés korlátozott volta, szakadékok képez az autizmussal élő gyermek és a potenciális játszótársak közt.
Sajátos célunk:	A gyermek komplexebb játéktevékenységre tegyen szert, vagyis a spontán játéka váljon rugalmasabbá, illetve tartalmilag, térben és a szociális környezetet érintően bővüljön.
Sajátos feladataink:	- A játékeszközök megfelelő használata. - A napi struktúrán belül az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárjának bővítése. - A játéktevékenység tanulása során a gyermek szerezzon tapasztalatokat a környező világról. - Játéktevékenységen keresztül egyéb készségek, területek fejlesztése. - A játékon keresztül a gyermek társas és kommunikációs készségeinek fejlesztése. - Kortárskapcsolatok kialakítása. - Szabályok elfogadása, betartása. - Késleltetés, (várakozás tanítása)
A fejlesztés módszerei:	- A játékeszközök és tevékenységek funkcionális használatának tanítása. - A játékban való irányított részvétel. - Vizuális segítség használata. - A meglévő készségek természetes helyzetben való gyakorlása
Megjelenő játékhelyzetek:	Strukturált egyéni játék Cél: - játékeszközök megfelelő használatának tanulása - játékrepertoár bővítése - önálló játék tanulása Tárgyi feltétel: - dobozok, tálcák - konstrukciós játékok - egyeztető játékok (szín, forma, kép) - formakirakók, - szortírozásra alkalmas játéktárgyak, használati eszközök, mindennapi otthoni életben vagy a természetben megtalálható tárgyak (gesztenye, kavics, dugó, kupak stb.) - alaplap konstrukciós játékhoz, gyurmázáshoz, formakirakóhoz (fénykép, rajz) Irányított közös strukturált játék (asztali játék)

	Cél: - Várakozás tanulása - Sorra kerülés elfogadása - Játékon való osztozás elfogadása - Szabály elfogadása és betartása - Szabályjátékhoz kapcsolódó viselkedési szabályok megtanulása - Kommunikáció felnőttel, társakkal - Társra való figyelés megtanulása Tárgyi feltétel: - hagyományos társasjátékok - saját készítésű fejlesztő játékok, eszközök ▪ Szabad játék Cél: - a játékon keresztül a gyermekek társas és kommunikációs készségeinek fejlesztése - reagálás más gyermek kezdeményezésére - válaszkészség kialakítása a játékokban - gyermektárs játékba invitálása - sorra kerülés – kezdeményezés megtanulása a játékokban - kortárs kapcsolatok kialakításának segítése Tárgyi feltétel: - Szimbolikus játékhoz szükséges eszközök (autók, építőkockák, babák, ruhák, baba gondozásához, etetéséhez használható tárgyak, ember- és állatfigurák stb.) ▪ Mindennapi élethelyzetek dramatizálása Cél: - A gyermek saját érzelmeinek tudatosítása. - A másik ember érzelmeinek felismerése, megértése. - A másik ember nézőpontjának megismerése, szándékok, vágyak tulajdonítása. - Viselkedési szabályok megértetése, begyakorlása. - Konfliktushelyzetek megoldásának gyakorlása. Tárgyi feltétel: - karaktert megjelenítő tárgyak (szemüveg, sapka, kalap, esetleg paróka, néhány jellegzetes ruhadarab) - szimbólumok, rajzok
Az óvodai tevékenységekben megjelenő sajátosságok:	Verselés, mesélés – dramatikus játék A klasszikus mesék helyett a mindennapi élethelyzetekről szóló történeteket részesítjük előnyben. (Csillagbusz, Boribon, Bogyó és Babóca, Kipp-Kopp, Mirr-murr kalandjai, Rémusz bácsi meséi, Mazsola és Tádé, stb.) Természetesen lehetnek kitalált történetek, vagy a gyermek által átélt események is a mese anyagában. A versek közül előnyben részesítjük a mozgással kísérhetőket.

	Cél: - A mesék, történetek által generált, közvetített érzelmek tudatosítása, felismerése, megértése. - A mesékben, történetekben szereplő vágyak, szándékok felismerése, megértése. - a mesékben, történetekben szereplő viselkedési formák, szabályok megértése, esetleges eljátszása - A mesékben, történetekben megjelenő konfliktushelyzetek felismerése, azonosítása, lehetséges megoldása. - Mese-ceremónia szokásrendszerének következetes alkalmazása Tárgyi feltétel: - mese, vers gyűjtemény (pedagógus) - mese tér - mese párnák, - mese, vers hívóképek - a mese kezdetét és végét jelző akusztikus vagy vizuális jel - szemléltető eszközök Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Általános cél: „Ének, zene, énekes játékok” tevékenység légkörének, hangulatának megteremtése. Az óvodai foglalkozások ének-zene foglalkozások területei: Mondókák A tevékenység célja: - A bennünket körülvevő világ és önmagunk játékos megismerése valamint az utánpótlás kedv felkeltése. Népi játékok A tevékenység célja: - Az óvodában játszott népi játékok megismertetése, megértetése - A kapcsolatteremtés és a kommunikáció segítése - A játékokban való részvétel élményének biztosítása, az együttjátékozás tanítása Hangszerjáték A tevékenység célja: - Az egyszerű ütős hangszerek megismertetése, a velük való játék felfedezése, megszerettetése - A közös hangszeres játék élményének megismertetése - Kapcsolatteremtés segítése, technikák kialakítása: csereberélés, elkérés, odaadás, elfogadás - Saját viselkedés hatásának megélése: irányítom a környezetemet, hatással vagyok a társaimra - Kommunikáció fejlesztése, a hangszerek adta kommunikációs lehetőségek, eszközök felismerése, tanulása, gyakorlása
--	--

- Zenei képességek fejlesztése: ritmus, egyenletes lüktetés, improvizáció
- Kreativitás fejlesztése
- Önbizalom erősítése

Zenehallgatás

A tevékenység célja:

- Zenei élmény-adás
- A zene befogadásának segítése
- Nyugtalanság, feszültségek oldása
- Kreativitás, önkifejezés fejlesztése

Zenés mozgás

A tevékenység célja:

- Eszközhasználat tanítása
- Eszközön való osztózás
- Várakozás és sorra kerülés gyakorlása
- Kommunikáció fejlesztése
- Figyelemfejlesztés

Tárgyi feltétel:

- egyszerű ütőhangszerek
- furulya
- CD lejátszó

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka különböző fajtái, a műalkotásokkal való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. Az autizmussal élő gyermekekre azonban gyakran a finommotorikus készségek fejlődésének késése jellemző. Autizmussal élő gyermekek tárgyakkal való manipulációját megfigyelve szembetűnő az érdeklődés hiánya a tárgyi világ megismerésére irányuló spontán késztetés deficitje. E késztetés lenne az, ami az új anyagok, tárgyak, eszközök megismeréséhez és használatához vezethetne. Ennek hiányában tárgyhasználatuk legtöbbször inadekvát, repetitív és a megismerő folyamat során a spontán exploráció gyakran a tárgy lényegtelen tulajdonságaira irányul. A fenti problémák miatt a vizuomotoros képességek kialakítása, és a meglévő képességek, készségek fejlesztése a normál fejlődés menetét követve, a gyermek fejlődési szintjéhez igazodva strukturált tanítási helyzetben, speciális módszerekkel valósítható meg.

Cél:

- az ábrázolás eszközeivel való ismerkedés
- feladathelyzetbe történő bevonás
- a tárgyakkal való manipuláció
- funkcióinak megfelelő eszközhasználat
- életkornak megfelelő szabadidős tevékenységek megismertetése
- az alkotó kedv felkeltése
- taktilis érzékelés fejlesztése, az anyagokkal való ismerkedés, azok elfogadása

- *finommotoros fejlesztés*
- *a funkciósarok megfelelő használata*
- *társ jelenlétének elfogadása*
- *eszközön való megosztás elfogadása*
- *eszköz elcserélésének megtanulása*
- *társsal való kommunikáció tanulása*

Tárgyi feltétel:

- *funkció sarok*
- *ábrázolás eszközei*
- *vizuális segítség*

Mozgás

Az autizmussal élő gyermekek mozgásfejlődése azonban eltérhet az egészséges kortársakétól mozgásuk gyakran a diszharmonikus, az utánzási képesség, a testséma és a testi tudatosságsérült. Ebből adódóan egészséges kortársaiknál sokkal nehezebben tanulnak meg egy-egy mozgássort. Természetesen, akárcsak más készségek és képességek területén az autizmussal élő gyermekek nagy különbségeket mutathatnak a mozgás területén is.

Cél:

- *Mozgásos játékokon keresztül az irányított helyzet elfogadtatása*
- *Társas készségek fejlesztése a csoportos helyzet, illetve a páros feladatok által*
- *Sorrendiség fejlesztése térben (eszközök egymásutánisága) és időben (várakozás, illetve az órák szerkezetének hasonlósága által)*
- *Szabályok elfogadása és betartása*
- *Utánzás gyakorlása*
- *Sztereotip mozdulatok leépítése, csökkentése*
- *Esetleges mozgáskoordinációs, mozgástervezési problémák enyhítése*
- *Figyelemkoncentráció javítása*

Sajátos módszer:

A mozgásfejlesztés megtervezésének lépéseihez felmérés szükséges az alábbi területeken:

- *utánzási képesség*
- *beszédértés szintje*
- *együttműködési képesség felnőttel, gyerekkel*
- *irányítás elfogadása*
- *figyelem tartóssága és terjedelme más gyermek jelenlétében*
- *nagymozgás elemeinek felmérése*

Sajátos feladat:

A felmérések kiértékelése után megtervezzük a gyermek számára megfelelő foglalkoztatási formát, amelyek az alábbiak lehetnek:

	- <i>egyéni helyzet: egy pedagógus egyszerre egy gyerekkel foglalkozik</i> - <i>egy térben egyszerre több gyermek tartózkodik</i> - <i>ha a gyermek képes utánozni és magára vonatkoztatja a frontális utasításokat kiscsoportos helyzetben foglalkozunk, melyben legfeljebb 5-6 gyereket irányít egyidejűleg egy pedagógus</i> <i>Tárgyi feltétel:</i> - <i>vizuális segítség nyújtása</i> - <i>speciális tornaszerek, egyensúlyozó eszközök</i> Külső világ tevékeny megismerése: <i>A tevékenység fő céljai:</i> - <i>Egymás nevének a megismerése</i> - <i>Csoporttudat erősítése</i> - <i>Egyszerű társas kapcsolati szabály tanulása: sorra kerülés, várakozás</i> - <i>Egyszerű kommunikációs funkció tanulása: kérés, elkérés</i> - <i>Ok-okozati kapcsolat megértése (időjárás–udvar)</i> - <i>Nyelvi megértés fejlesztése</i> Jeles napokhoz fűződő szokások gyakorlása: <i>A részleges integráció lehetőségét kihasználva – egyéni fejlődési tempójuk, alkalmazkodási képességük figyelembevételével- részt veszünk a Tulipánkert székhelyóvoda valamennyi programjában, ill. rendezvényén, a többségi csoportokba járó gyermekekkel együtt.</i>
A szervezett tanulás formái:	Kötelező: - <i>mozgás, mindennapos testnevelés</i> - <i>mesélés</i> Közvetve kötelező : - <i>külső világ tevékeny megismerése</i> Kötetlen: - <i>rajzolás, festés, mintázás, kézimunka</i> - <i>verselés</i> - <i>éneke, énekes játékok, zenehallgatás, gyermektánc</i>
Szervezetett rehabilitációs/rehabilitációs foglalkozás:	A szakértői véleményben megfogalmazott javaslat alapján történik, mely vonatkozik a foglalkozás tartalmára, óraszámára, valamint a fejlesztést végző gyógypedagógus szakirányú végzettségére.
A sajátos nevelési gyakorlat várható eredménye:	<i>A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére nem határozhatóak meg, mindenkor az autizmus súlyossága, a gyermek mentális képességei és fejlődési üteme közösen alakítják a képet. A gyermek 8. életévéig részesülhet speciális óvodai ellátásban (Nkt. 45.§ (2)), megelőzően az illetékes Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottság vizsgálata alapján szakértői véleményekben kijelöli a gyermek számára a megfelelő oktatási - nevelési intézményt (Nkt. 47.§ (2))</i>
Kapcsolatrendszer:	<i>Minden olyan – a programhoz illeszkedő, vagy illeszthető – intézménnyel, amely kiszélesítheti, vagy elmélyítheti a pedagógiai gyakorlat magvalósulását, együttműködésre törekszünk.</i> ▪ <i>Védőnő, gyermekorvos, szakorvos</i> ▪ <i>Pszichológus</i>

	▪ Gyermekvédelem, családgondozó ▪ Pedagógiai szakszolgálat és Szakértői Bizottság munkatársai ▪ Szakmai fórumok, ▪ Egyesületek ▪ EGYMI munkatársai ▪ Speciális gyógypedagógiai intézmények
Közvetlen partnerek	▪ Szülők/törvényes képviselők ▪ Többségi óvónők, dajkák, rehabilitációt végző szakemberek
Kapcsolattartás formái a szülőkkel:	▪ Mindennapi egyéni elbeszélgetés ▪ Fogadóórák, a szülő kívánságára az adott évre betervezett fogadó órákon kívül is ▪ Szülői értekezletek ▪ Óvodai programok, rendezvények, kirándulások, fórumok ▪ Különböző, az autizmussal kapcsolatos előadások, rendezvények látogatása közösen (pl. a Nyitott Akadémia előadásai: Dr. Vekerdy Tamás, Dr. Bagdy Emőke) ▪ Javaslatok nyári otthoni tevékenységekre, játékokra, szinten tartásra és az óvodai gyakorlatok megerősítésére
Közvetett partnerek	▪ Autizmus spektrum zavarral élő gyermekekkel foglalkozó intézmények ▪ Civil szervezetek, helyi képviselők
Dokumentáció:	Óvodapedagógus: - éves tevékenységi terv - óvodai csoportnapló (tematikus terv- foglalkozás vázlata-reflexiók) - egyéni fejlődési napló-egyéni fejlesztési terv Gyógypedagógus: - negyedéves terv, reflexió - napi egyéni fejlesztési terv - Egészségügy és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátás- Egyéni fejlődési lap - PAC- 1 kördiagramok (Pedagógiai Analízis és Curriculum a szociális és személyiségfejlődés mérésére), reflexiók
Nyilvánosság:	Fontosnak tarjuk, hogy az érintettek körén túl szélesebb körben is tájékoztatást adjunk a programról, annak megvalósulásáról, sikereiről. Ennek keretében a fontosabb eseményeket, programokat, eredményeket folyamatosan megjelenítjük közösségi oldalakon, a honlapunkon, médiában.
Módszertani anyagok:	- Szabó Borbála: Mozdulj rá! - Carol Gray: Rajzbeszélgetések - Deákné B. Katalin: Anya, taníts engem! - AOSZ: Te is tudod! - TheoPeters: Autizmus- az elmélettől a gyakorlatig - Kokas Klára: A zene felemeli a kezeimet - Rosta Katalin: Add a kezed! - Forrai Katalin: Ének az óvodában

	- <i>Ellen Notbohm-VeronicaZysk: Ezeregy nagyszerű ötlet autizmussal élő vagy Asperger- szindrómás gyerekek neveléséhez és tanításához</i> - <i>Rosta Katalin: Színezd ki és számolj te is!</i> - <i>Rosta Katalin: Színezd ki és rajzolj te is!</i> - <i>Gabosné Balogh Judit: Jobb- és balkezes képességfejlesztő feladatlapok óvodásoknak</i> - <i>Szabó Szilvia: Látogatás a beszéd birodalmába</i> - <i>Szabó Szilvia: Látogatás a tudás birodalmába</i> - <i>Montágh Imre: Mondd ki szépen!</i> - <i>Gósy Mária és Imre Angéla: Beszédpercepció fejlesztő modulok</i> - <i>Kocsis Lászlóné és Rosta Katalin: Ez volnék én?</i> - <i>Ősi Tamásné: Babzsák fejlesztő modulok</i> - <i>Tudod-e? (fejlesztő terápiás füzetek)</i>
--	---